

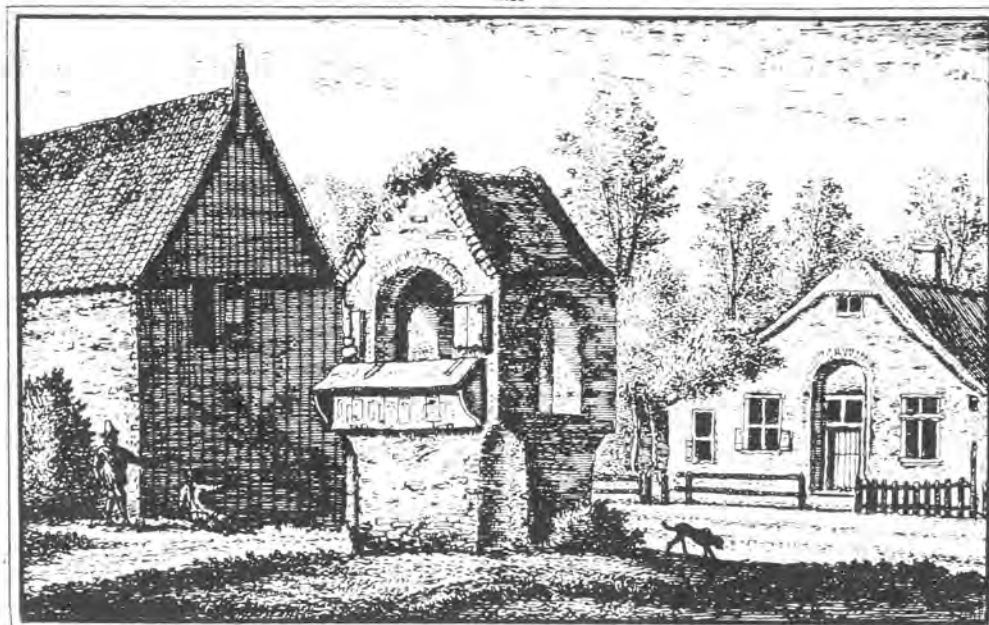
BILTSE STRATEN EN WEGEN, LANEN EN STEGEN VI

Lies Haan-Beerends

In De Biltse Grift, 10^e jaargang nr. 2 van juni 2001 verscheen aflevering V van de serie Biltse straten en wegen, lanen en stegen. Aan het einde van dat artikel beloofde ik nog een aflevering. Ik heb u, tot mijn spijt, wel lang laten wachten op aflevering VI. Dat wil niet zeggen dat ik in de tussentijd niet aan het speuren ben geweest naar gegevens betreffende de Biltse historie. Het verschoont mij echter niet van de plicht om u de beloofde aflevering alsnog aan te bieden. In deze aflevering zullen niet alleen de wegen besproken worden, ook andere wetenswaardigheden waren mijns inziens het vermelden waard. De gevonden gegevens komen uit het resolutieboek, betrekking hebbend op de periode 1799-1806 (invoernummer GAB G3). In de resolutieboeken staan de notulen van de vergaderingen van het gerecht Oostbroek en De Bilt c.s.

Op 20 mei 1799 werd melding gemaakt dat 'de schouw van de weeteringen, exter en krayennesten onder deese gemeente' was geschied. Op 6 juni werd besloten dat op dinsdag 25 juni 's morgens om acht uur de hoofdsloten en wegen zouden worden geschouwd. Tijdens het schouwen werd geconstateerd dat de heul in de Oostbroekseweg, langs het huis en

erf van Jan Bos, zeer vervallen was. Die moest opgeknapt worden. Bij de brug van Gerrit van Dijk en bij de brug bij de sluis diende wat puin te worden aangebracht. Besloten werd om schipper J. Harskamp een praam steenpuin te laten aanvoeren. Schepen Wessel van der Manden werd belast met het toezicht op de verdere uitvoering van de werkzaamheden.

A. Rademaker fecit

St. PETRONELLA KAPEL op de Bilt

1620

De boerderij rechts stond ongeveer op de plaats van de Dorpsstraat 39.

De Kapelweg was dus rechts van de boerderij.

Uit: Kabinet van Nederland. Outheden en Gesichten. Abr. Rademaker, 1725

De naam Oostbroekseweg werd in het verleden gebruikt zowel voor de Hoofddijk als voor de weg die we nu Kapelweg noemen. Het betrof hier de Kapelweg. Jan Bos was namelijk in 1784 de koper van de wagenmakerij die te vinden was ter hoogte van de panden Dorpsstraat vanouds Steenstraat 35-37.

Kort voor 1797 had hij het ernaast gelegen pand in bezit gekregen (nummer 39 op de hoek van de Kapelweg). Gerrit van Dijk boerde op boerderij Den Hoek op de Bisschopsweg vlak bij de Biltse Grift. De brug bij de sluis zal vermoedelijk wel bij de Sluishoef gelegen hebben.

*Boerderij "Den Hoek", Bisschopsweg 2. Links bakhuis.
Foto: Jan van der Heijden, 1990*

Op 15 oktober 1799 werd er tijdens de vergadering weer gemeld dat er geschouwd was. Door Cornelis Stam werd gerapporteerd dat er veel mis was bij de wetering die langs de noordzijde van de Steenstraat liep. Diverse eigenaren hadden hun slagen naast gemelde wetering, die wel de Molenwetering werd genoemd, niet naar behoren verzorgd. Een slag was zelfs 'geheel ongemaaft'. Men wist niet wie daarvan de rechtmatige

eigenaar was. Tijdens de vergadering werd besloten dat Cornelis Stam aan de secretaris door zou geven om welke gebruikers of eigenaren het ging. Zij zouden worden verplicht om op donderdag 24 oktober bijeen te komen. Dan zou worden onderzocht wie welke slag langs gemelde wetering diende te onderhouden. Verder kwam tijdens de vergadering nog ter tafel dat de heul, die te vinden was aan

het einde van de Looijdijk ter hoogte van de 'Hessesteeg', vernieuwd moest worden. Men wist niet zeker of het gerecht de kosten daarvoor moest dragen. Dat zou onderzocht worden. Langs het erf van wagenmaker Bos zou een nieuwe heul gelegd worden. Deze heul werd door het gerecht bekostigd. Ook werd afgesproken dat de heul bij het huis van IJzerman, gelegen bij het kerkhof, zou worden

gerepareerd. Blijkens het resolutieboek was er in november 1799 veel commotie in De Bilt. Dat had te maken met inkwartiering van soldaten en het beschikbaar stellen van paarden in opdracht van de landsregering. Het gemeentebestuur had op 18 november een publicatie doen uitgaan, beginnend met de zin: „Het gemeentebestuur van Oostbroek en De Bilt c.s. aan hunne

Ansichtkaart, Hessenweg richting Groenekanseweg. Rechts de Looijdijk. In 1924 zouden de sloten worden gedempt en de weg van verharding worden voorzien. De aanwezige arbeiderswoningen aan de rechterzijde zijn met bruggetjes bereikbaar. De dubbele arbeiderswoning rechts werd in 1968 en 1972 gesloopt.

Hier is o.m. de winkel van Huusen gebouwd.

ingezetenen heil en broederschap, doet te weeten...” Het bestuur was ter ore gekomen dat er gedacht werd dat de gemeente voor deze zaken een financiële tegemoetkoming kreeg. Dat wilde het gemeentebestuur rechtzetten. Men wilde zelfs de kwalijke geruchten middels een aanbrenghpremie uitbannen. De slotzin van de publicatie luidde: „Zo is het dat wij ons verplicht vinden omme bij deeze alle en een iegelijk welk zulks mogt ter ooren zijn gekoomen en daar aan eenig geloof geeven, van de onwaarheid van alle de boven gemelde laster verzeekeren, en daar en boven belooven één premie van zes ducaaten aan diegeenen welke de uitstrooyer of uitstrooyers weeten aan te brengen, zoo dat dezelve van hunne snoode leugen en lastertaal kunnen werden overtuigd.”

Tijdens de vergadering van 11 december werd een publicatie voorgelezen van het uitvoerend bewind van de republiek. Dat bewind had bepaald dat er op 19 december in het hele land een nationaal feest moest worden gevierd naar aanleiding van de 'ontruyming des vijands van den vaderlandsche grond'. De gemeentebesturen dienden, om de dag luister bij te zetten, de burgers te bewegen

de nationale vlaggen uit te steken en de klokken te luiden. 'Illuminatieën' zouden aan de 'openbare vervrolijkingen tot de heilrijke oogmerken van dien dag' bijdragen.

Besloten werd dat ook op de bewuste dag de vlag van de Biltse kerktoren zou wapperen. Ook zou de klok worden geluid. Maar daar de Biltse ingezetenen vanwege de inkwartieringen en het beschikbaar stellen van paarden al veel hadden 'gecontribueerd' besloot men geen geld meer te besteden aan door de overheid beoogde feestelijkheden.

Tijdens de vergadering van 29 april 1800 werd besloten dat Wessel van der Manden, Cornelis Stam en de secretaris de wetering zouden opmeren, beginnend bij de boerderij van Cornelis Stam en 'lopende tot tegen de Steenstraat en voorts langs gemelde straet tot aan de Moolensteeg'. Daarna zouden de slagen worden verdeeld en aan de desbetreffende personen duidelijk gemaakt worden welk stuk men voortaan verplicht was te onderhouden. Op de vergadering van 7 mei werd de verdeling kenbaar gemaakt. Rijk van Vuuren werd aansprakelijk gesteld voor de eerste slag die begon bij de Veenweg (huidige Burgemeester De

Withstraat) en eindigde even voor de boerderij van Cornelis Stam, die de tweede slag kreeg toebedeeld. Dirk Wassent moest de (twaalfde) laatste slag, lopend tot aan de Moolensteeg, voor zijn rekening nemen.

Tijdens de vergadering van 15 oktober 1800 werd besloten dat de heul aan het einde van de Leijdsche steeg (Leijenseweg) vernieuwd moest worden. Rijk van Beek had timmerman Jan Poot aangesteld om dit te doen.

Niet alleen de wegen en weteringen (en soms ook de ekster- en kraaiennesten) werden geschouwd. Op 4 juni 1801 werd melding gemaakt dat de brandspuit van het dorp geschouwd was. Op 24 juni zou de schouw van wegen en sloten plaatsvinden. Op die bewuste dag echter moesten er in het dorp weer manschappen ingekwartierd worden. Dat gaf kennelijk weer zoveel commotie dat er in latere vergaderingen niet meer over het resultaat van de schouw werd gesproken.

Op 5 maart 1802 was een heel ander onderwerp het middelpunt der discussie. Laurens Gre(e)ve(n), blijkens de in 1795 opgemaakte staat betreffende de

bevolking en bebouwing van De Bilt en Bilthoven de slachter van het dorp, was zijn huis aan het verbouwen zonder daarvoor permissie te hebben gevraagd. Het pand was gelegen aan de zuidkant van de Dorpsstraat. De voorgevel kwam door die verbouwing meer naar voren te liggen. Dat was strijdig met de schouwbrief die betreffende de Steenstraat gold. Het gemeentebestuur was bang dat ook anderen tot dergelijke verbouwingen zouden overgaan. Dat zou problemen kunnen geven. Besloten werd om aan Laurens Greve een brief op een zegel van 10 stuivers te schrijven waarin de mening van het gemeentebestuur van Oostbroek en de Bilt c.s. werd kenbaar gemaakt. Bode Jan Leeners diende die brief aan Greve te overhandigen. In de brief stond dat hij verplicht werd het huis 'te bouwen zoo als dit zeedert lange jaaren er tot hiertoe heeft gestaan'. De bode was naar Laurens Greve toegegaan en had hem de brief voorgelezen. Greve had geantwoord een en ander begrepen te hebben. Toch bleek nadien dat hij op de zelfde manier voortging met de bouw. De slachter leek zich niet aan de waarschuwing te storen. Advocaat Gobius werd in de arm genomen om in naam van het gemeentebestuur aan het Hof een

rekwest in te dienen. Men wilde dat Laurens Greve verplicht zou worden om de verbouwing van zijn huis stil te leggen. In eerste instantie willigde het Hof het verzoek van de gemeente in. Greve mocht niet verder gaan met bouwen.

Op de vergadering van 14 maart kwam de kwestie weer aan de orde. Laurens Greve wilde kennelijk alsnog de zaak in der minne schikken. Hij had Lodewijk Schulze aangesteld om met het gemeentebestuur te onderhandelen. Hij was bereid alle kosten te dragen, ook de kosten die de gemeente had moeten maken. Men kwam tijdens de vergadering tot de conclusie dat het niet raadzaam was de zaak op de spits te drijven. Procedures konden lang duren en Laurens Greve zou daardoor ernstig benadeeld worden. De bouw was bovendien al vergevorderd. Afbreken zou veel schade met zich meebrengen. Greve moest wel de kosten betalen die niet alleen door hem maar ook door het gemeentebestuur waren gemaakt voor advocaat en procureurs. Bovendien diende Greve 'een en twintig guldens voor vacatien en leeges' te voldoen. De slachter ging daarmee akkoord. Het gemeentebestuur had 'bij den Hove van 't voormalig gewest Utrecht' bewerkt dat het verbod tot

bouwen opgeheven werd. Greve mocht het pand afbouwen zoals hij had gepland. Iedereen was kennelijk tevreden. Op de lijst van nieuwgebouwde woningen die op de vergadering van 13 september 1803 werd getoond werd onder andere vermeld dat Laurens Greve in de voorgaande periode twee kameren had laten bouwen. Dat er voor wat betreft het gemeentebestuur kennelijk geen rancune was jegens hem bleek uit het feit dat er op 21 augustus 1804 gesproken werd over zijn aanstelling tot schepen. Greve zou de plaats innemen van de afgetreden schepen Jan Takken. Nadat Laurens Greve de vergaderkamer was binnengekomen werd het extract voorgelezen van het besluit van het 'Departementaal Bestuur 's Lands van Utrecht'. Monsieur Greve verklaarde echter, gezien zijn drukke werkzaamheden, de functie niet te kunnen aannemen. Hij bedankte vriendelijk voor de bewezen eer. De schout werd verzocht deze beslissing aan het departementaal bestuur te laten weten. Laurens Greve was er kennelijk nog niet aan toe om regelmatig met de heren aan tafel te zitten.

In de tussentijd was het schouwen van wegen, weteringen, ekster- en

kraaiennesten op regelmatige tijden doorgegaan. Daarbij was volgens een missive van P. van Diepeningen, gericht aan schepen A. van Mijdregt, de gemeentebode regelmatig te aanmatigend opgetreden. Er waren klachten binnengekomen dat hij te veel zijn gezag deed gelden. Hij werd tijdens de vergadering van 2 mei 1804 berispt.

Hij diende zich voortaan te matigen. Ook de volgende jaren werd nog regelmatig geschouwd en melding gemaakt van de problemen die het dorp had met de vele inkwartieringen. De Bilt werd zwaarder belast dan de omliggende dorpen. Na de Franse tijd zou men zich daar nadrukkelijk over beklagen.

Ik ben aan het eind gekomen van deze aflevering. De serie Biltse lanen en wegen, straten en stegen is hiermee afgesloten. Ik ben al begonnen met mijn speurtocht door de na de Franse tijd samengestelde archieven. In latere afleveringen van de Biltse Grift wil ik u daarover vertellen. Ik zal me dan echter niet alleen richten op Biltse straten en wegen, lanen en stegen. Wilt u daarover meer weten dan raad ik u aan de website van de Kring te bezoeken. Veel foto's en oude ansichtkaarten zijn op de site te bewonderen, afbeeldingen die begeleid worden door verklarende teksten. Het adres is: home.wanadoo.nl/hist-kring-debilt

Bronnen:

- Resolutieboek van de vergaderingen van het Gerecht, GAB 3.
- Damsté, mr. P.H., Bevolking en bebouwing van De Bilt en Bilthoven in 1795, uitgave gemeente De Bilt, tweede druk 1971.
- Drees, Ellen, Rondom het politiebureau, uitgave ter gelegenheid van de tentoonstelling van mei 1995.
- Heijden, Jan van der, Namenbestand van de Historische Kring.

<i>Biltse straten en wegen, lanen en stegen:</i>	Deel I	nr. 23 juni	1998
	Deel II	8 ^e jaargang	nr. 1 maart 1999
	Deel III	9 ^e jaargang	nr. 2 juni 2000
	Deel IV	9 ^e jaargang	nr. 3 september 1999
	Deel V	10 ^e jaargang	nr. 2 juni 2001
	Deel VI	13 ^e jaargang	nr. 2 juni 2004
